

Cultura

EL CINEMA VALENCIÀ

Silenci, doblem

Amb la promulgació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, s'obri un nou panorama per al cinema valencià. Les institucions, tímidament, han començat a promoure el doblatge dels films i la creació d'infraestructura. Les iniciatives privades, però, s'hi avancen.

Miquel Alberola

Un dels suports on es fonamenta la normalització de la llengua és la integració del català en els mitjans àudio-visuals. L'èxit d'aquesta empresa passa necessàriament per l'increment de producció d'un mercat que acostume l'espectador a les realitzacions en el seu idioma per tal d'impulsar una competència que pugua fer minvar la colonització cultural i lingüística. I no solament això: la creació d'una indústria cinematogràfica valenciana propiciaria l'exportació del cel·luloide.

Arran d'una convocatòria de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, la qual comptava amb el suport de les tres diputacions provincials, se celebraren a Alacant unes jornades de cinema a principis de febrer de 1984. Com a resultat, la Direcció General de Cultura i el Servei de Cinematografia van contraure, entre altres, el compromís de constituir un òrgan assessor cinematogràfic.

El Consell Assessor de Cinema, anomenat així, fou producte d'una ordre del 12 de gener de 1985 i quedà constituït, sota la presidència del conseller Cebrià Ciscar, per Emili Soler, com a director general de Cultura; Rodolf Sirera, com a cap de servei de Teatre, Música, Dansa i Cinematografia, i per Luís García Berlanga, Carles Mira, Octavio Morellà, José Penadés, Pedro Rosado, Lluís Riera, José Alcón, Josep Ferrándiz, Joaquim Michavila, Ivan Aranda, Paco Carrasco, Jenaro Talens, Enric Riera, Joan Monleon, Vicent Sala, Ri-

card Blasco, Ricardo Muñoz Suay, Vicent Vergara, Antonio Dopazo, Ferran Marín i Vicent Molina Foix. Tots ells, per un motiu o un altre, relacionats amb el món del cinema.

Les subvencions

La primera resolució adoptada pel Consell Assessor fou crear una comissió que tingués al seu càrrec l'adjudicació d'unes ajudes al doblatge valencià dels films, les quals havien estat publicades en una ordre del 23 de novembre de 1984 i s'atorgarien l'any que ja corria: 1985.

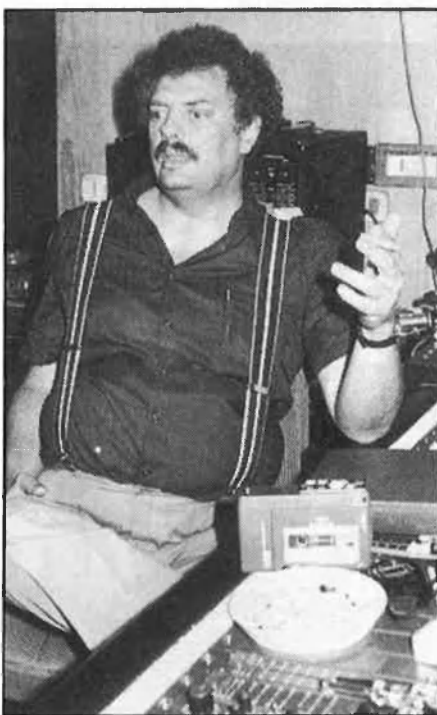
Les modalitats d'ajuda eren tres: quatre ajudes de 1.500.000 pessetes per al doblatge de llarg-metratges en valencià; quatre ajudes de 300.000 pessetes per a curt-metratges de ficció en valencià, i unes altres quatre amb una dotació de 75.000 pessetes per al doblatge de films de caràcter documental, científic, pedagògic i d'interès turístic o semblants. A aquestes ajudes podien optar les pel·lícules realitzades al País Valencià, les produccions de realitzadors valencians i aquelles que tractassen d'algun tema d'interès per al País Valencià. Se n'excloïen els films produïts per entitats públiques o que, anteriorment, haguessen rebut d'altres subvencions de qualsevol organisme oficial en aquest sentit.

I els subvencionats

De les quatre ajudes per modalitat oferides per la Generalitat valenciana, només se'n sol·licitaren tres en cada apartat.

En l'especialitat de llarg-metratge reberen l'ajut econòmic els films *Cada ver es*, d'Angel García del Val; *Operació Albania*, de Lluís Colombo, i *Interior en fuga* de J. Deltell.

Quant als curt-metratges de ficció, foren beneficiades les cintes *Encadenados*, de Pedro Uris-Antonio Llo-

De dalt a baix, Yves Montand i Charles Vanel a «El Salari de la por»; Jenaro Talens, en un gest que el caracteritza, i Miquel Campos. A la dreta, Ovidi Montllor, a «Hèctor».

rens; *Mimi, mome, mima*, de Pedro Uris-Antonio Llorens, i *Música en 3-E*, d'Antonio Llorens.

Pel que fa als documentals, l'ajuda fou per a *El misteri dels cinemes desapareguts*, de Pedro Uris-Antonio Llorens; *En el valle*, de Pedro Uris-Antonio Llorens, i *Jóvenes pintores*, de Sigfrid Monleon.

Arribats en aquest punt, el noms de Pedro Uris i Antonio Llorens ja ens són tan familiars com si els coneguéssim de tota la vida. Tots dos, provinents d'allò que s'anomenà Cine Independiente Valenciano, que per altra banda ho feien quasi tot en castellà, han copsat més del 50 % de les ajudes institucionals amb només un curt-metratge rodat: *El misteri dels cinemes desapareguts*. Les altres cintes curtes, incloent-hi la de Sigfrid Monleon, encara no s'han rodat. Coses. La d'*El misteri...* havia estat rodada de versió original en valencià i damunt li donen una ajuda de 75.000 pessetes per a doblar-la al mateix idioma. Resulta difícil d'entendre.

Si les bases s'haguessen redactat millor, tots aquests elements serien constitutius de delictes, ja que els ajuts s'atorgarien a cinta rodada. En aquest cas, la productora Puente Romano, que també s'anomena Tabarca Films, Tabecsa i Tadisa —segons siga el treball que realitzen— no s'hauria endut una xifra ben substancial per un treball que no se sap quan quedarà enllestit. Val a dir que darrere Puente Romano hi ha Antonio Llorens, el guardonat cineasta, i que el cap visible n'és Manolo Rodríguez Gutiérrez, el qual va gestionar totes les sol·licituds.

Encara s'ho estan pensant

Marina Navarro, responsable del Servei de Cinematografia, ha assegurat a EL TEMPS que no es repetirà el mateix model d'ajuda, perquè aquest tenia molts defectes. Amb tot i això, resulta plausible la voluntat de subvencionar els doblatges, ja que ha estat una aventura que, ben mirat, no és competència de la Direcció General de Cultura, que, en tot cas, s'hauria de dedicar a subvencionar la producció i no el doblatge.

Les subvencions al doblatge, com a matèria lingüística, haurien d'estar previstes en els càlculs del Gabinet d'Ús i Ensenyament de València. El responsable del Gabinet, Guillem Badenes, llevant-se l'espart de l'ala, ens ha fet saber que no és competència d'ells sinó de la Direcció General de Mitjans de Comunicació Social, «la

qual té al seu càrrec la formació dels dobladors i el doblatge de pel·lícules per a la televisió».

La grip que patia —o que pateix encara— la directora general de Mitjans de Comunicació Social, Maria García Lliberós, ens ha impedit d'escriure les competències i els projectes institucionals respecte al doblatge. Aquesta direcció general ha assumit el finançament del doblatge del film *El salari de la por*, de H. G. Clouzot, realitzada en 1952, per tal de passar-la per Aitana, probablement. No se sap amb massa precisió.

Cap a una escola de doblatge

L'increment d'un mercat interior futur i les especulacions sobre la constitució d'una gens probable Televisió Valenciana remarquen una mancança més: la formació d'uns professionals de la veu i la pronúncia.

Al Principat, la Generalitat té prevista la creació d'una escola de do-

blatge, a hores d'ara, però és poc més que un indicatiu. Ací, segons deduïm de les paraules de Guillem Badenes, responsable del Gabinet d'Ús, la Direcció General de Mitjans de Comunicació Social també té concebut algun projecte al respecte.

Davant la impassivitat activa de les institucions, la iniciativa privada ha començat a treballar. Barcelona ha tret ja al carrer la primera promoció de dobladors sense cap suport oficial. En aquest sentit, al País Valencià els estudis Tabalet d'Alboraia acabaran les obres al mes de febrer.

Lluís Miquel Campos porta tres anys preparant i ultimant tota la qüestió d'infraestructura tècnica: «Pensem que és imprescindible una escola de doblatge i estem preparant-la. En acabar les obres que estem realitzant a la planta baixa, impartirem cursos de dicció, col·laborant amb la gent que treballa en tal línia».

En aquests estudis ja s'han fet experiències de doblatge, fonamentalment en castellà. No fa molt de temps han acabat un doblatge en català: «Hem doblat *El salari de la por*, de

Clouzout, per a la Generalitat valenciana». El film ha estat traduït per Josep Lozano i el corrector fonètic fou Josep Nogués. Els actors encarregats del doblatge han estat Ovidi Montllor, Eduard Sancho, Paco Sanchis, Antoni Cremades, Josep Antoni Ferrer i d'altres. Aquesta pel·lícula —curiosament ja doblada al català anteriorment per a la TV3— de 2.30 hores de durada, malgrat que és una cinta bastant vella (1952) i han hagut de refer-se algunes parts de la banda sonora, només ha costat una setmana de doblar: «amb aquest doblatge, més que res, preteniem demostrar que nosaltres podem realitzar-ne». Un altre problema que ens ha fet veure Lluís Miquel Camps és la qüestió de la diàspora dels professionals valencians lligats a l'àmbit del doblatge: «Al País Valencià hi ha molts actors familiaritzats amb aquest treball, la majoria, però, viuen fora, a Madrid i a Barcelona. El nostre propòsit és recuperar-los per tal que puguin instruir l'alumnat de l'escola. Vull aprofitar l'ocasió per a fer una crida als uns i als altres».

L'Institut de Cinema i Televisió de la Facultat de Filologia de València, en col·laboració amb l'Institut Shakespeare de la mateixa facultat, ha elaborat un projecte de cursos de doblatge, els quals serien dirigits per Manuel Angel Conejero, que és qui més ha treballat en l'objectiu, i que per problemes de finançament encara no s'ha posat en marxa. Aquest programa, segons ens ha indicat Jenaro Talens, contemplarà l'establiment de l'estàndard català.

D'altra banda, l'Institut de Cinema i Televisió, pel seu compte, ja inclourà la matèria del doblatge en els dos anys d'especialitat de cinematografia a partir del mes d'octubre,

«però no com a assignatura específica», ha avançat Jenaro Talens a EL TEMPS, «sinó en algun dels seus aspectes. En aprovar-se el nou pla d'estudis, el tema del doblatge serà tractat amb tota l'amplitud. Açò ho hem concebut essencialment pensant en la futurible Televisió Valenciana, ja que, a hores d'ara, no disposem d'una indústria cinematogràfica que tinga aquesta necessitat».

La missió de la Universitat no seria la de competir amb les altres iniciatives privades, sinó la de col·laborar i regular les normes de dicció. Idènticament, a Catalunya, J. Triadú ha estat l'encarregat d'elaborar una normativa per a l'escola existent; les normes, però, encara no s'hi han aplicat.

Dues cintes doblades i el cas d'«Hèctor»

De l'escassa producció filmogràfica valenciana de llarg-metratges només comptem amb dos títols doblats al valencià: *Que nos quiten lo bailao* (1983) de Carles Mira i *Hèctor* (1982) de Carles Pérez Ferré.

La primera fou doblada a Madrid per valencians residents allí i desplaçats de València —gent dels Estudis Tabalet. La segona fou doblada a Madrid i a Barcelona —Ovidi Montllor representava a Madrid una obra de teatre— amb una ajuda del Servei de Cinema de la Generalitat de Catalunya.

La cinta d'*Hèctor* va patir una trista història que cal ressenyar, ja que ens pot donar una idea de com funcionen els ajuts al cinema valencià. A causa de la manca de solvència del distribuïdor Severino Pascual (Ibercine) s'origina la situació, una volta enllestit el film, i la sorpresa que la cinta no pot ser exhibida i és incautada. «La incautació va ser més de fet que

de dret», ens ha comentat el seu productor, Pep Ferràndiz. «Cap institució —continua Ferràndiz— no es va fer càrrec de la situació. Se'm van tancar totes les portes oficials. De no haver estat per la distribuïdora CIC (Cinema Internacional Corporation), que aconseguí alliberar la cinta de les mans de Severino Pascual, i en conseqüència l'ha feta funcionar prou bé, encara no s'hauria exhibit. Ara, en 1986, ens ha donat la subvenció la Generalitat valenciana».

¿Les expectatives?

El futur del doblatge, si partim de l'estat en què es troba ara, ha de ser per força millor. El Consell Assessor de Cinema està lluitant perquè les subvencions al doblatge vinguen dels departaments d'educació i no de cultura, «ja que —ens ha dit Pep Ferràndiz, que n'és membre— els diners de cultura poden emprar-se per a subvencionar la producció. I si no hi ha diners per a dotar el llarg-metratge, que es preste suport al curt, que és la base de l'ensenyament».

Hi ha sales de projecció —la Filмотека Valenciana i el cinema Rialto—, però no cintes per a exhibir, i, en canvi si que hi ha directores de cinema i productors, i estudis de doblatge. S'ofereixen poques ajudes al doblatge i encara no se sol·liciten totes. ¿On hi ha l'error?

Mentrestant Carles Mira està treballant en una coproducció entre TV3, TV del Marroc, TV d'Egipte i un canal francès sobre un tema del segle XI: Ramon Berenguer i el regne taifa de Dènia. La cinta durà per títol *Deniya*, i l'argument serà del mateix Mira —que és al Marroc buscant exteriors— i de Josep Lozano. Hi ha més maneres de fer les coses i són d'aquest món. □

Pel respecte dels drets humans, de les llibertats, contra la tortura i per la derogació de la llei antiterrorista.

Debat públic amb la participació de: **Fernando Sales i Augusto Gil Matamala.**

Presentació: **Virgilio la Torre.**

Invitat: **Vicent Andrés Estellés**

Ho convoquen: **CNT, FP, MCPV, PCE (m-l), UPV, CCOO l'Horta, PC, IR, PCPV.**

Dijous, 23 de gener. Lloc: Facultat d'Econòmiques. A les 7 de la vesprada.